

БАЧКАЛА
Олена Василівна,
старший науковий співробітник
Національної наукової
сільськогосподарської бібліотеки
НААН
(м. Київ)

**АКАДЕМІК Є. В. ОППОКОВ – ОСНОВОПОЛОЖНИК ВІТЧИЗНЯНИХ
НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ГАЛУЗІ ГІДРОЛОГІЇ*
(ДО 145-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)**

Євген Володимирович Оппоков – вітчизняний гідролог і гідрогелолог, один із засновників української науки гідрології, академік Всеукраїнської академії наук (з 1929 р.), академік ВАСГНІЛ (з 1935 р.). У 1922 р. організував першу в Україні науково-дослідну кафедру гідрології при Київському політехнічному інституті, на базі якої 1926 році було організовано науково-дослідний Інститут водного господарства України, директором якого він був до кінця свого життя (1937 р.). Автор понад 500 наукових робіт з фізичної географії, гідрології, гідротехніки, меліорації, болото- і торфоведенні, виданих українською, російською, іноземними мовами. Більшість з них і зараз використовують дослідники, вони не втратили своєї актуальності. На жаль ім'я вченого було забуто, а його наукові роботи були заборонені й вилучені із бібліотек.

Ключові слова: Оппоков Є. В. – вітчизняний гідролог, гідрогелологія, болота, метеорологія, осушення боліт, долини річок, Полісся.

Евгений Владимирович Оппоков – отечественный гидролог и гидрогелолог, один из основателей украинской науки гидрологии, академик Всеукраинской академии наук (с 1929 г.), академик ВАСХНИЛ (с 1935 г.). В 1922 г. организовал первую в Украине научно-исследовательскую кафедру гидрологии при Киевском политехническом институте, на базе которой в 1926 году был организован научно-исследовательский Институт водного хозяйства Украины, директором которого он был до конца своей жизни (1937 г.). Автор более 500 научных работ по физической географии, гидрологии, гидротехники, мелиорации, болото- и торфоведению, изданных на украинском, русском, и иностранных языках. Многие из них и сейчас используются исследователями,

---

* Робота виконана під керівництвом доктора с.-г. наук, професора, член-кореспондента НААН В. А. Вергунова.

они не потеряли своей актуальности. К сожалению, имя ученого было забыто, а его научные работы были запрещены и изъяты из библиотек.

Ключевые слова: *Оппокон Е. В. – отечественный гидролог, гидрогеология, болота, метеорология, осушение болот, долины рек, Полесье.*

Evgeny Oppokov – native scientist in the sphere of hydrology and hydrogeology, one of the founders of the Ukrainian science of hydrology, Ukrainian Academy of Sciences (since 1929), Academician of Academy of Agricultural Sciences (since 1935.). He also created the first in Ukraine research department of hydrology at the Kiev Polytechnic Institute, which in 1926 was reorganized into the Research Institute of Water Economy of Ukraine, of which he was until his death (1937). Author of over 500 scientific papers on physical geography, hydrology, hydraulic engineering, land reclamation, knowledge about swamp and peat, published in Russian in Ukrainian and foreign languages. Many of them are now used in practice and have not lost their relevance. Unfortunately, the name of the scientist was forgotten, and his scientific works were banned and removed from the libraries.

Key words: *Oppokov E. V. – native scientist in the sphere of hydrology, hydrogeology, swamps, meteorology, drainage of swamps, river valleys, Polesie.*

Ім'я Євгена Володимировича Оппокова мало хто знав навіть з науковців у галузі меліорації і гідрології. Хоча в Українському радянському енциклопедичному словнику про нього згадується [1, 578]. У минулому році виповнилось 145 років від дня народження Є. В. Оппокова.

Наукова спадщина академіка АН УРСР Є. В. Оппокова досить багата: понад 500 друкованих робіт з гідрології, гідрогеології, гідротехніки, фізичної географії, болото-торфоведення, виданих українською, російською та іноземними мовами. Він займався організацією досліджень в ряді регіонів СРСР, опрацьовував результати наукових пошуків, запропонував нові методичні підходи, залучив до дослідницьких робіт широку громадськість. За його ініціативою були утворені об'єднання гідрологів і метеорологів для спільних наукових і практичних досліджень, їх популяризації. Багато зі всього цього не втратило своєї значущості, нині часто цитується або використовується як у науці так і в практиці.

Наукова громадськість особливо молоді вчені у галузі гідрології і меліорації практично не знайомі з його життям, науковою і практичною діяльністю, організацією вітчизняних гідрологічних досліджень та підготовкою фахівців-гідрологів. Опубліковані праці про Є. В. Оппокова мають дещо

суперечливий і фрагментарний характер. Даною статтею ми б хотіли узагальнити архівні дані, уточнити деякі літературні неточності про життя і творчу діяльність академіка з організації гідрологічних досліджень і підготовки фахівців цієї галузі.

Перш за все, дослідники довгий час не могли встановити дату та місце народження Є. В. Оппокова. В. Шендеровський, І. Куксін, Д. Макаренко, С. Советов, І. Валяєв, О. Луговський, В. Вергунов вказували різні роки його народження. Нами за матеріалами Центрального державного історичного архіву України (ЦДІАУ) вдалося встановити, що він народився 21 січня, а був хрещений 16 лютого 1869 р. у с. Руде, Сквирського повіту Київської губернії, Російської імперії (нині Руде село, Сквирського району, Київської області, Україна) у сім'ї священника. У цьому селі до цього часу є Свято-Троїцька церква.

Євген Володимирович отримавши дома початкову освіту, у 1878 році був влаштований у перший клас третьої Київської гімназії (згодом класичної), яку він закінчив із золотою медаллю у 1886 році. Атестат класичної гімназії і золота медаль давали можливість учням поступати в університети без іспитів. Скориставшись цим, Є. В. Оппоков восени цього ж року був прийнятий на фізико-математичне відділення *Університету Св. Володимира* (нині Київський національний університет імені Тараса Шевченка). Однак бажання мати технічну освіту змусило його у 1887 році, після закінчення першого курсу, залишити Київський університет і поступити на механічне відділення Петербурзького технологічного інституту (нині Санкт-Петербурзький політехнічний інститут), який закінчив у 1892 році з дипломом інженера-технолога [8].

Будучи ще студентом, літню практику Є. В. Оппоков проходив у Західній експедиції з осушення боліт Полісся, де вивчав гідрологію річки Іппа. Західна експедиція, а пізніше Експедиція зі зрошення земель на півдні Росії і на Кавказі (1880 р.) була створена у 1873 році і знаходилась у віданні земельного Відділу Міністерства землеробства і державного майна під головуванням військового

топографа генерала-лейтенанта Й. І. Жилінського. Учасники експедиції вивчали умови формування й регулювання стоку води з річок Полісся у зв'язку з передбачуваною розробкою проектів значних меліоративних робіт на Заході і Півдні Росії. Практика Є. В. Оппокова у Західній експедиції з осушення боліт Полісся визначила долю і подальшу його практичну й наукову діяльність.

По закінченні інституту, Євген Володимирович одружується з Параскевою Петрівною Бурцевою (1892 р.), відбуває коротку військову повинність при головному інженерному управлінні в якості інженерного кондуктора [7; 8]. У 1893 році разом з дружиною повертається у Західну Експедицію, на посаду техника по вільному найму з осушення боліт Полісся, де займається роботами з гідрології річок у межах Мінського Полісся.

Фахові знання і, насамперед, доскональна математична підготовка в Університеті Св. Володимира, уміння аналізувати явища, визначати головні причини і закономірності їх виникнення – все це у поєднанні з любов'ю, захопленістю справою і неабиякими організаторськими здібностями, обумовило професійне зростання та кваліфікацію Є. В. Оппокова. З 1894 року він вже керував гідрологічними дослідженнями і гідротехнічними роботами не тільки в межах Мінського Полісся, але й Чернігівської, Полтавської і Курської губерній, які проводилися ним до 1902 року.

Разом з меліоративними роботами і будівництвом гідрологічних споруд, члени експедиції проводили наукові дослідження: визначали рівень води в річках, колодязях та свердловинах, розходження у них води, вимірювалися атмосферні опади і температура повітря, випаровування з поверхні ґрунту і води тощо. Результати цих спостережень ретельно оброблялись і в систематизованому вигляді друкувалися у щорічних звітах Експедиції. Цим фактично було покладено початок планомірним і комплексним гідрологічним дослідженням на території Росії.

Завдяки ґрунтовним публікаціям, ім'я Є. В. Оппокова незабаром стало відоме широкому загалу гідрологів і фахівців споріднених професій. Знання іноземних мов і обширне листування з вітчизняними та зарубіжними вченими,

особливо з Німеччини, сприяли поінформованості дослідника про роботи, які виконувались як у Росії, так і за її межами. Є. В. Оппоков не тільки творчо використовував ці знання у власній науковій і практичній діяльності, але й поширював їх серед широкого кола фахівців. Він систематично публікував реферати окремих робіт, огляди з досліджуваних проблем описував методи виконаних робіт, застосовуваних машин і приладів. Цьому, зокрема, сприяла його робота в якості редактора відділу Гідротехніки Технічної експедиції товариства «Просвещение» і публікація у ньому великої кількості статей.

Перший звіт роботи Експедиції за 1894 рік був складений Є. В. Оппоковим і опублікований у 1896 році Чернігівським губернським земством. Своїми узагальненнями і положеннями він привернув увагу не тільки фахівців гідрологів, а й фахівців суміжних спеціальностей. Це була перша наукова робота молодого вченого.

Наслідком гідрологічних і гідротехнічних робіт Є. В. Оппокова в Експедиції за 1894–1902 рр. була низка розроблених меліоративних проектів, за якими було проведено осушення 20 тис. десятин боліт у долині річки Трубіж Чернігівської та Полтавської губерній, 7 тис. – у долині річки Супій Золотоніського та 5 тис. десятин по р. Оржиця Лубенського повітів Полтавської губернії [7]. В той час було підготовлено й видано 26 наукових праць, серед яких ґрунтовні «Гідрометричні роботи у Поліссі» [11]; «Річкові долини Полтавської губернії»(Ч.1) [12]; і «Чому залежить мілководдя річок» [13] та інші.

Слід зазначити, що у роботі «Гідрометричні роботи у Поліссі» Є. В. Оппоков на підставі матеріалів Експедиції і власних спостережень за гідрологією боліт у Поліссі (1873–1898 рр.), зробив протилежні висновки про вплив осушення боліт на стік і режим води судноплавних річок, зроблених провідними спеціалістами з гідрології Міністерства шляхів сполучення. Він неодноразово наголошував, що уявлення про болота як джерела живлення судноплавних річок водою і регулятором її стоку є непорозумінням, оснований на фізичних і гідрологічних властивостях болотних ґрунтів. У

наслідок осушення, збудовані канали поставляють у судноплавну р. Прип'ять і далі в Дніпро не тільки води боліт і талі снігові води весною у період повноводдя, але й воду рідких опадів, які у сумі складають більше 200 мм за три літніх місяці. У підсумку меженний стік річок з осушеними водозборами буде дещо більшим, а стік повноводдя за своїм об'ємом слабо зміниться.

З 1903 по 1912 рік Є. В. Оппоков працював у Мінському управлінні землеробства і державного майна, де керував проведенням гідрологічних і гідротехнічних робіт не тільки в межах Полісся Мінської, Чернігівської, Полтавської та Курської губерній, а й виконував аналогічні роботи на землях Волинської, Гродненської та Ковельської губерній. Одночасно він подав Довідку Гідрологічному комітету Міністерства землеробства і державного майна з розробки питань вивчення впливу лісів і боліт на живлення річок [14]. Є. В. Оппоков брав участь у підготовці 1-го з'їзду гідротехніків Відділення земельного поліпшування і виступив на ньому з доповіддю «Основи розрахунку осушуваних каналів» [15]. Підготував пропозиції з гідротехнічних робіт на п'ятирічку 1912–1916 рр. по Мінському управлінню земельного і державного майна [16].

У 1912 році вчений заснував Поліську розвідувальну партію Мінського губернського управління [17]. Є. В. Оппоков керував роботами з обстеження заболочування річок Верхня Прип'ять у Борисовському повіті, Птичі в Ігуменському та Бобруйському повітах та Брагінки у Речицькому повіті Мінської губернії. На підставі цих обстежень було видано у Києві перший том «Матеріалів з досліджування річок і річкових долин Полісся» (1916) [18].

Для поширення знань з дослідження боліт і річних долин Полісся, у 1913 році в Мінську за пропозицією Є. В. Оппокова відкрилася перша в Росії дослідна болотна станція. Вчений також причетний до створення у 1914 р. Сарненської дослідної станції (нині – Сарненська дослідна станція Інституту водних проблем і меліорації НААН), Підставського болотного поля (нині – Панфільська дослідна станція ННЦ «Інститут землеробства НААН»).

Робота в Західній Експедиції та Поліській розвідувальній партії була періодом величезного наукового піднесення та досягнень вченого. Уміло використовуючи великий обсяг експериментальних матеріалів Західної Експедиції та Поліської розвідувальної партії, Є. В. Оппоков за цей час підготував і опублікував понад 100 наукових робіт. Серед них заслуговують на увагу: «Режим річкового стоку в басейнах Верхнього Дніпра вище м. Києва і його складових частин у період 1876–1901 рр. – Ч.1» [20] і «...1901–1908 рр. – Ч. 2» [21]; «До питання про вплив лісів та боліт на живлення річок у зв'язку з новітніми даними по дослідженню стоку» [22]; «Річкові долини Полтавської губернії» – Ч. 1 і Ч. 2 [12; 22] та багато інших.

У більшості робіт вчений розглядає можливість осушення боліт і його вплив на режим стоку води для судноплавних річок. Також значне місце займають праці, у яких Є. В. Оппоков викладає своє міркування з приводу вирубки лісів та з прогресуючого обміління річок, висловлює свої узагальнення і висновки про взаємозв'язок стоку води і факторів їх виникнення, про водний баланс річкових басейнів.

Гідрологічні роботи Є. В. Оппокова швидко привернули до себе увагу, знайшли високу оцінку у фахівців. Так, завдяки обширним позитивним відгукам, зокрема академіка М. А. Рикачева і професора Н. І. Максимовича на роботу «Режим річкового стоку в басейнах Верхнього Дніпра вище м. Києва і його складових частин у період 1876–1901 рр.» (Ч. 1) і «1876–1908» (Ч. 2) Є. В. Оппокову у 1908 р. Академія наук Росії присудила премію ім. Д. А. Толстого, а за відзивом професора П. А. Осокова – премію І. А. Євневича від Товариства технологів. За працю «Труди з гідрології Південно-Західного краю» Російське Географічне Товариство за пропозицією професора А. І. Воейкова нагородило його у 1915 році золотою медаллю імені Федіра Литке [5].

Через воєнні події Поліська розвідувальна партія у 1915 році призупинила свою діяльність. Є. В. Оппоков переїжджає до Києва, де переходить до педагогічної діяльності, яка, на думку вченого, дозволила б

працювати спокійно і була далекою від політики. Проте викладацька діяльність Є. В. Оппокова почалася тільки з 18 вересня 1917 року призначенням штатним викладачем кафедри будівельного мистецтва по відділу гідротехніки Київського політехнічного інституту. Його зобов'язали у дворічний термін захистити дисертацію на ступінь ад'юнкта (доктора) зі спеціальності будівельного мистецтва.

Вже через півроку праця «Режим річного стоку у басейні Верхнього Дніпра вище м. Києва і його складових частин у період 1876–1901 рр.» і «1876–1908рр.» була покладена в основу дисертаційної роботи. Він виступив з тезами на прилюдному засіданні вченої ради Київського політехнічного інституту 17 березня 1918 року на здобуття вченого ступеня ад'юнкта будівельного мистецтва. Після успішного захисту і отримання наукового ступеня ад'юнкта, Є. В. Оппокова було обрано професором кафедри гідротехніки і меліорації, де почав читати лекції з гідрології, меліорації, розробки торф'яних родовищ, освоєння осушених і заболочених земель [8].

Висновки дисертаційної роботи Є. В. Оппокова про накопичення і витрати вологи у басейні Верхнього Дніпра певною мірою повторили дослідження німецького географа А. Пенка про роль атмосферних опадів і їх вплив на режим стоку річок. Ці висновки досліджень у 1929 р. увійшли у підручники з гідрології під назвою рівняння «Пенка-Оппокова» [23; 7; 8].

Педагогічна діяльність вченого відбувалася в часи громадянської війни, розрухи, голоду, відсутності палива, багаточисельної мобілізації студентів в армію. Це призвело до того, що на кінець 1918 року інститут практично спустів, лекції припинилися. У зв'язку з цим і хворобою, професору було дозволено проводити заняття з невеликою групою слухачів вдома. 7 грудня 1919 року на квартиру Є. В. Оппокова двічі нападали бандити, наслідком яких було вбито дружину Параскев'ю Петрівну і доньку Ольгу. Важка особиста доля та проблеми зі здоров'ям, примусили вченого наприкінці 1919 року покинути Київ і переїхати з донькою Марією до Єкатеринодара (нині Краснодар). Де він почав працювати професором, а згодом – завідувачем кафедри гідротехніки

Кубанського політехнічного інституту та завідувачем меліоративного відділу водобудівлі Кубансько-чорноморської комісії (Кубчеркомгоссору) (м. Єкатеринодар) [7]. В Єкатеринодарі Є. Оппоков також працює за сумісництвом співробітником Кубансько-чорноморської комісії з обслідування та вивчення Кубанського краю, зокрема електрифікації. На підставі результатів досліджень він опублікував працю «До питання про можливість застосування електрики з метою меліорації в Кубанській області» [24].

На початку 1921 року Є. В. Оппоков звернувся до декана інженерного факультету Київського політехнічного інституту професора К. К. Симинського з проханням клопотати перед факультетом і вченою радою інституту про надання йому права викладати на кафедрі гідротехніки [23].

На підставі цього звернення 11 травня 1921 року вченого було обрано професором кафедри осушення і гідрології відділу гідрології бурових робіт та меліоративного відділу Київського політехнічного інституту – Є. В. Оппоков повертається до Києва.

Педагогічну роботу в Інституті вчений поєднує з науково-організаційною: у 1921 році був консультантом по торфу Київського губкому; в 1921–1922 рр. – член комісії з електрифікації Київського району; 1921–1926 рр. – старший гідролог, керівник Українського відділення Російського гідрологічного інституту; брав участь у Конференції з вивчення продуктивних сил Росії (м. Москва, 1923 р.) та у Першому Всеукраїнському з'їзді землевпорядників і меліораторів (м. Харків, 1923 р.), брав активну участь у роботі Виставкового комітету з підготовки матеріалів до Всесоюзної сільськогосподарської виставки у Москві (1922–1923 рр.) [7]. У 1921 р. Є. В. Оппоков – голова меліоративної секції, створеної 1 вересня 1920 року [26], член Президії Сільськогосподарського наукового комітету України при Наркомземі УСРР [19]. У 1921 р. за пропозицією Є. В. Оппокова було створено Центральну дослідно-меліоративну лучну станцію в маєтку Казаровичі на Київщині [27]. За ініціативою і під його головуванням (1922–1925 рр.) було створено Гідрометеорологічну службу України [7].

У 1921 році директор Російського гідрологічного інституту В. Г. Глушков звернувся до Головпродбрану і керівництва КПІ з проханням відрядити Є. В. Оппокова до Петрограду, де йому запропонували посаду завідувача відділу режиму річок. Проте вчений не дав згоди, тому, що хотів організувати в Україні свій гідрологічний інститут, щоб провести повний комплекс наукових досліджень з питань водного господарства України [7].

Після неодноразових пропозицій Є. В. Оппокова про необхідність підготовки молодих фахівців для галузей водного господарства України, у 1922 році при Київському політехнічному інституті була організована науково-дослідна кафедра гідрології, яку він і очолив.

Не дивлячись на те, що навколо нової кафедри Є. В. Оппоков сконцентрував достатню кількість результатів досліджень з гідрології, робота з вирішення народногосподарських проблем країни не задовольняла вченого і він почав реалізувати свою давню мрію – створення в Україні Інституту водного господарства.

У 1924 році Є. В. Оппоков розробив і опублікував у журналі «Сельскохозяйственное Опытное Дело...» «Програму гідрологічних досліджень Рудня-Радовельської болотно-меліоративної дослідної станції» [25].

Є. В. Оппоков доклав чимало зусиль до створення інституту. Неодноразово подавав відповідні документи, виступав на різних зібраннях: на першому Всеукраїнському з'їзді у справах землеустрою і меліорації у м. Харкові (1923); на Першому Всеросійському Гідрологічному з'їзді у м. Ленінград (1924) з доповіддю про потребу створення інституту [29] та з його проектом діяльності [30]; на з'їзді Комітету у справі дослідження продуктивних сил народного господарства України у м. Харкові (1925, [31]); у Київському сільськогосподарському інституті [32]. Врешті, питання було розв'язано Наркомосом УСРР, своїм рішенням від 1 квітня 1926 року заснував Науково-дослідний інститут водного господарства України на базі науково-дослідної кафедри гідрології [33]. Першим директором Інституту було призначено Є. В. Оппокова.

Як писав Є. В. Оппоков, спочатку Інститут був підпорядкований Наркомосу України, а з 1930 року – у віданні особливого управління водного господарства України (Укрводгосп) Раднаркому. Після ліквідації Укрводгоспа (1934 р.) перейшов у підпорядкування Укрдержплану, а наприкінці того ж року – до системи Всеукраїнської академії наук (ВУАН) [33].

Спочатку інститут являв собою невеликий науково-дослідний осередок – у штаті з 13 осіб, з держбюджетом 6635 крб. у 1926 році і 14 тис. крб. – у 1927 році. Але інститут швидко розвивався і виріс у досить потужній науковий центр з бюджетом 568 тис. крб. у 1935 році з загальним числом співробітників – 70, із них науковців – 37 [33].

Дослідження інституту мали комплексний характер, про що свідчила і назва відділів: гідрології, гідрогеології та інженерної геології, гідротехніки. Поступово утворювалися інші відділи: економіка водного господарства, санітарної гідрології, виробниче бюро для гідротехнічних пошуків і розроблення процесів водопостачання.

Вся діяльність інституту була тісно пов'язана з проблемами водного господарства, тому більшість досліджень виконувалась за замовленнями різних організацій. Представляло собою наукове обґрунтування водогосподарської частини усього великого будівництва України, зокрема з проблем використання Дніпра. Характер, об'єм й наукова новизна багатьох досліджень, переважна частина яких проводилась під безпосереднім керівництвом Є. В. Оппокова, швидко висунула інститут у число провідних науково-дослідних установ країни. Є. В. Оппоков вдало поєднував у собі риси видатного вченого і талановитого організатора. Він проводив не тільки наукові дослідження, а й не припиняв педагогічної роботи, керував аспірантами, підготував чимало відомих учених [6].

Науково-дослідний інститут водного господарства, як основний центр наукових досліджень керував і координував науковою діяльністю відомчих організацій. Крім наукових досліджень колектив інституту займався охороною наземних і підземних вод, опрацював проекти гідравлічних і гідроелектричних

споруд у зв'язку з електрифікацією промисловості, сільського господарства тощо [4].

Роботи Є. В. Оппокова були високо оцінені науковою спільнотою. У 1926 р. за поданням академіків Б. І. Срезневського, П. А. Тутковського і професора М. І. Максимовича, Є. В. Оппокову було присуджено вчений ступінь доктора гідрології без захисту дисертації. У 1929 р. – обирають академіком Всеукраїнської академії наук. У 1935 році ученого було обрано дійсним членом ВАСГНІЛ.

Підводячи підсумки наукової і практичної діяльності інституту, Є. В. Оппоков у статті «До 10-ліття роботи інституту водного господарства Академії наук УСРР» [33] писав, що Інститут тільки у 1929 р. виконав замовлення на суму 250 тис. крб., заклав 649 свердловин загальною глибиною 4128 м. Зароблені гроші дали змогу не тільки розширити матеріальну базу, а й значно розвинути видавничу діяльність. У період 1927–1930 рр. було видано 4 томи, в 7-ми випусках інститутських «Вістей» з 98 науковими статтями. Академік відзначив велику наукову роботу інженера – професора А. В. Огієвського – «Режим стоку Верхнього і Середнього Дніпра», проект водопостачання Макіївського металургійного заводу. Великим досягненням інституту була підготовка 26 аспірантів, які пройшли повний термін навчання, із них 6 – по гідрології, 10 – по гідротехніці, 3 – по гідрогеології, 3 – по санітарній гідрології, 4 – по гідробіології [33, 30–31].

У 1936 році наукова громадськість готувалась урочисто відсвяткувати 40-річний ювілей науково-дослідної роботи Є. В. Оппокова. В Академії наук УСРР була утворена спеціальна комісія. Але цьому не судилося збутися. За наклепницьким доносом 15 жовтня 1937 р. Є. В. Оппокова арештували, 16 жовтня вийшла постанова Президії АН УРСР про виключення Є. В. Оппокова з дійсних членів АН УРСР як ворога народу. Каральні органи 4 листопада прийняли рішення – піддати Є. В. Оппокова вищій мірі покарання – розстрілу. 11 листопада 1937 р. Є. В. Оппоков був розстріляний у Києві. Місцем поховання став Биківнянський ліс біля селища Биківня під Києвом.

5 березня 1963 р. постановою НКВС, рішення прокурора СРСР від 4 листопада 1937 р., було відмінено і реабілітовано Є. В. Оппокова – посмертно.

Євген Володимирович завжди був на боці радянської влади, цінував надані йому можливості наукового розвитку гідрології як науки. Відповідаючи на критичні зауваження, одного разу на зборах Є. В. Оппоков так заявив про непохитність своєї позиції: «Раз став я під Червоний прапор, то під ним і помру». Його слова виявилися пророчими. Але він не передбачав, що його пророцтво збудеться так швидко.

Ім'я Є. В. Оппокова – вітчизняного вченого в галузі гідрології і меліорації нині займає почесне місце серед учених України.

Список використаної літератури

1. *Український Радянський Енциклопедичний словник*. – К., 1987. – Т. 2. – С. 578.
2. *Шендеровський В.* Творець української школи гідрологів / В. Шендеровський // Шендеровський В. Нехай не гасне світ науки. – К., 2009. – С. 215–220.
3. *Куксин И. Е.* Евгений Владимирович Оппоков (1869–1938) / И. Е. Куксин // *Метеорология и гидрология*. – 1988. – № 11. – С. 134–137.
4. *Макаренко Д. Є.* Академік Є. В. Оппоков як гідролог / Д. Є. Макаренко // *Гідрологічний журнал*. – 1992. – № 1. – С. 134–137.
5. *Советов С.* Юбилей академика Е. В. Оппокова / С. Советов // *Метеорология и гидрология*. – 1936. – № 9. – С. 76–78.
6. *Валяев И.* Славный юбилей / И. Валяев // *Вісник метеорології та гідрології*. – 1936. – № 7. – С. 42–44.
7. *Луговской А. Г.* Основоположник украинской гидрологии академик Е. В. Оппоков / А. Г. Луговський // Академік АН УРСР і ВАСГНІЛ Оппоков (Опоків) Євген Володимирович (1869–1957): бібліогр. покажч. / уклад. В. А. Вергунов, О. В. Бачкала, О. Г. Луговський. – К., 2014. – С. 14–28.
8. *Вергунов В. А.* Академік Є. В. Оппоков (1869–1937) та становлення й розвиток сільськогосподарської меліоративної дослідної справи в Україні (до 145-річчя від дня народження): наук. доп. / В. А. Вергунов. – К., 2014. – 28 с.
9. *Центральний державний історичний архів України*, ф. 127, Є. В. Оппоков, арк. 288.
10. *Українська РСР. Адміністративно-територіальний поділ*. – К., 1973. – С. 224.
11. *Оппоков Е. В.* Гидрометрические работы в Полесье / Е. В. Оппоков

// Очерк работ Западной Экспедиции по осушению болот (1873–1898 гг.) / сост. И. И. Жилинский, И. К. Милицер, И. К. Сикорский и др. – СПб. : изд-во М-ва земледелия и гос. имуществ, 1899. – Гл. 5. – С. 321–418.

12. *Оппоков Е. В.* Речные долины Полтавской губернии. Очерк работ в Полтавской губернии. (Экспедиция по орошению на юге России). Ч. 1. Общая / Е. В. Оппоков. – СПб. : Тов. Худож. печать, 1901. – 399 с.

13. *Оппоков Е. В.* Отчего зависит мелководье рек : (материалы по исследованию режима рек вообще и в частности р. Припяти, в связи с метеорологическими элементами) / Е. В. Оппоков // Метеорологический вестник. – 1901. – № 5.

14. *Оппоков Е. В.* Записка по вопросу о влиянии лесов и болот на питание рек: к обсуждению в Гидрологическом комитете вопроса об охране лесов и болот в верховьях Волги и Западной Двины в районе строящейся Бологое-Седлейской железной дороги. – [Б.м.] : Изд. отд. земел. улучшений, 1905. – 48 с. – На правах рукописи.

15. *Оппоков Е. В.* Основные расчеты осушительных каналов / Е. В. Оппоков // Тр. 1 съезда гидротехников отд. земел. улучшений с принятием отчета отдела по работам в целях землеустройства за 1908 год. – СПб, 1909. – С. 233–235.

16. *Оппоков Е. В.* Предположение о гидротехнических работах на пятилетие 1912–1916 гг. по минскому управлению земельных и государственных имуществ / Е. В. Оппоков. – Минск, 1911. – 191 с.

17. *Куксин И. Е.* Полесская изыскательная партия Е. В. Оппокова // Мелиорация и водное хоз-во. – 1991. – № 2. – С. 57–59.

17а. *Оппоков Е. В.* Материалы по исследованию рек и речных долин Полесья. – К., 1916. – Вып. 1. – 423 с.

18. *Вергунов В. А.* Діяльність академіка Є. В. Оппокова в контексті становлення розвитку сільськогосподарської меліоративної справи / В. А. Вергунов // Водне госп-во України. – 2014. – № 3. – С. 44–48.

19. *Список* установ Сільсько-Господарського Наукового Комітету з адресами їх та керівничим персоналом // Вісн. с.-г. науки. – 1923. – Т. 2, вип. 1/2. – С. 69.

20. *Оппоков Е. В.* Режим речного стока в бассейне верхнего Днепра выше г. Киева и его составных частях в период 1876–1908 гг., а частью и в более отдаленное время, в связи с колебаниями атмосферных осадков и температуры в бассейне и с местными условиями стока. Ч. 2. – СПб. : Изд. Отд. земел. улучшений, 1913. – 300 с.

21. *Оппоков Е. В.* К вопросу о влиянии лесов и болот на питание рек в связи с новейшими данными по исследованию стока / Е. В. Оппоков // Землеведение. – 1905. – Кн. 3/4. – 53 с.

22. *Оппоков Е. В.* Речные долины Полтавской губернии. Очерк исследований в Полтавской губернии. (Экспедиция по орошению на юге России и Западной Экспедиции по осушению болот). Ч. 2. Частное описание речных долин полтавской губернии с указанием главнейших необходимых в них мелиорация / Е. В. Оппоков. – СПб. : тов. Худож. печать, 1905. – 475 с.

23. Дрозд Н. И. Е. В. Оппоков и его научное наследие (к 100-летию со дня рождения) / Н. И. Дрозд, И. А. Железняк, Л. З. Прох // Труды Укр. науч.-исслед. гидрометеорологического ин-та. – Л. : Гидрометеоиздат, 1969. – Вып. 78. – С. 3–12.

24. Оппоков Е. В. К вопросу о возможности применения электричества в целях мелиорации в Кубанской области / Е. В. Оппоков // Изв. совещаний по обследованию и изучению Кубанского края. – 1921. – Т. 3. – С. 106-115.

25. Оппоков Е. В. Программа гидрологических исследований Рудня-Радовельской болотно-мелиоративной опытной станции / Е. В. Оппоков // С.-Х. опыт. дело. – 1924. – № 5. – С. 96-103.

26. ЦДАВО України, ф. 1230, оп. 2,спр.1, арк. 57 (1930 р.)

27. Оппоков Є. Центральна Дослідна Меліоративна Станція / Є. Оппоков // Вісн. с.-г. науки. – 1922. – Т. 1, вип. 1. – 33 с.

28. Оппоков Є. Про потребу заснувати Науково-Дослідний Інститут Водного Господарства України : тези доп. 1-му Всеукр. З'їздові в справах меліорації й землеустрою, 1923 / Є. Оппоков // Вісн. с.-г. науки. – 1923. – Т. 2, вип. 1/2. – С. 20–21.

29. Оппоков Є. Проект заснування Науково-Дослідного Інституту водного господарства України / Є. Оппоков // Вісн. с.-г. науки. – 1923. – Т. 2, вип. 1. – С. 63.

30. Оппоков Е. О необходимости учреждения Научно-Исследовательского Института Водного хозяйства Украины : [резюме доклада] / Е. Оппоков // Тр. 1-го Всерос. Гидрол. С'езда, 1924 г. в Ленинграде. – 1925. – С. 421–422.

31. Оппоков Є. Про потребу утворення Науково-Дослідного Інституту водного господарства України / Є. Оппоков // Бюл. Організаційного комітету з'їзда в справі дослідження продуктивних сил народного господарства України / УРСР Народний комісаріат освіти. – 1925. – № 4. – С. 7–8.

32. Оппоков Є. Про потребу заснувати Науково-Дослідний Інститут Водного Господарства України / Є. Оппоков // Зап. Київ. С.-Г. ін.-ту. – 1926. – Т. 1. – С. 198–202.

33. Оппоков Є. До 10-ліття роботи Інституту водного господарства Академії Наук УРСР / Є. Оппоков // Вісті АН УРСР. – 1936. – № 10. – С. 32–33.